

УДК 378.147:81'243:792.8

Петько Л. В.

кандидат педагогічних наук, доцент,
Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова (Київ)
petkoluda2015@gmail.com

ПІДРУЧНИК З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЯК ЗАСІБ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ХОРЕОГРАФІВ

Анотація

Автором презентовано навчальний посібник з англійської мови для студентів-хореографів. Акцентується увага на розвиток естетичної культури студентів у процесі музичного та професійного виховання шляхом формування професійно орієнтованого іншомовного навчального середовища в умовах університету на підвалинах кращих зразків світового мистецького надбання.

Ключові слова: хореографія, мистецтво, естетична культура, студенти, іноземна мова, професійно орієнтоване іншомовне навчальне середовище, університет.

Summary

The author presents the English textbook for future choreographers. Her attention is focused on the formation of the aesthetic culture in students in the process of musical and professional upbringing future choreographers by the forming professionally oriented foreign language teaching environment in the environment of university using the best examples of the world arts.

Key words: choreography, art, aesthetic culture, students, foreign language, professionally oriented foreign language teaching environment, university.

В останні роки істотно підвищилися вимоги до підготовки фахівців з вищою освітою в галузі хореографії. Сучасне хореографічне мистецтво, маючи величні здобутки, завжди знаходиться в еволюційному пошуку нових сценічних характеристик, виразних засобів, вдосконалюючи свою образну мову. Мистецтво хореографії представлено сьогодні різноманітними формами, напрямками і стилями. Тому розвивати у студентів здатність сприймати і перетворювати дійсність за законами краси в усіх сферах їхньої діяльності, чуттєво ставитися до того з чим стикається людина у житті, виказуючи своє емоційне ставлення, що виховує духовну особистості, розвиває естетичну чуттєвість, формує естетичний смак, – розглядається нами як актуальні завдання сучасної вищої освіти.

Естетичному вихованню присвячена низка праць як вітчизняних, так і зарубіжних науковців, педагогів, мистецтвознавців, музикознавців: Є. Абдуліна, О. Апраксина, Б. Асаф'єв, Т. Бодрова, А. Верещагіна, Н. Гродзенська, Д. Д'юї, О. Дем'янчук, О. Діденко, Є. Завгородня, І. Зязюн, Д. Кабалевський, М. Каган, А. Кирилова, Г. Коломієць, Л. Коваль, Д. Лихачов, Л. Паньків, Л. Петько, Л. Переверзєв, Т. Портнова, О. Ростовський, О. Рудницька, К. Тарасова, Р. Тельчарова, О. Хлебнікова, Ю. Чурко, В. Шацька, Г. Шестаков, В. Шпак.

Як слушно зауважує О. Пономарьова, освіта у сфері мистецтва є складною, відкритою до змін, розгалуженою системою впровадження професійно-мистецьких, художньо-творчих, ціннісно-естетичних, культурно-просвітницьких, народно-аматорських досягнень у теорію і практику навчально-виховного процесу, спрямованого на здобуття особистістю знань, навичок, вмінь і компетенцій відповідно завдань різних освітніх і освітньо-кваліфікаційних рівнів, причому, взаємопов'язаними компонентами сучасної цілісної системи освіти у сфері мистецтва є загальна мистецька, мистецько-педагогічна і професійно-мистецька освіта [11, 96].

Рівні набутих студентами професійних компетентностей можуть бути різними, а от, такі якості особистості як людяність, несприйняття зла та боротьба з ним (згадаємо балети “Лебедине озеро”, “Спляча красуня” П. Чайковського), розуміння “вічного сюжету Роденівського” (краси кохання і його цінностей), взаємодопомога, порядність, чесність та ін. повинні бути присутні у кожній людині, що ми і ставили акцент в авторському навчальному посібнику [6] з англійської мови для майбутніх хореографів.

Зрозуміло, що навчально-виховний процес в умовах університету, естетичне і мистецьке виховання відбувається шляхом залучення студентів до кращих зразків світового мистецтва.

У площині нашого дослідження *метою окреслено презентувати роль навчального підручника з іноземної мови як засобу навчання і виховання естетичної культури майбутніх хореографів.*

Українські вчені [13, 21; 16; 17] розглядають естетичне виховання (ЕВ) як діяльність, спрямовану на формування у студентів здатності сприймати і перетворювати дійсність за законами краси в усіх сферах діяльності; *пов'язують* естетичне ставлення людини до світу з емоційними переживаннями, насолодою від сприйняття об'єктів, які розглядаються як довершені, гармонійні, прекрасні; *окреслюють* пріоритетними завданнями цього напрямку виховання розвиток зрілих естетичних смаків, уміння відрізнити справжні естетичні цінності від хибних, надуманих, формування потреби в естетизації умов праці та проживання; *наголошують* на тому, що необхідно навчити молодь працювати та спілкуватися з іншими людьми красиво, отримувати естетичне задоволення від результатів діяльності.

Щоправда, виховувати естетичну культуру у майбутніх хореографів, водночас, не виховувати у них музичної культури неможливо.

Музика і рух тіла... Танець і музика... Як відокремити те, що не відокремлюється? Людина може рухатися без музики, але тоді “співає душа”. Згадаємо чемпіонат світу з фігурного катання в далекій Братиславі (1973), де трапився неочікуваний прецедент, необговорений у жодному протоколі змагань такого рівня. Під час фінального прокату довільної програми у парному катанні на ковзанах І. Родніною та О. Зайцевим раптом пропала музика. Але у час свого безпомилкового катання спортсмени

вклалися з різницею у секунди і судді одностайно віддали їм перемогу. Коли чемпіонів світу запитали як це вдалося, то легендарні спортсмени відповіли, що кататися без музики їм допомогло відтворення музики внутрішнє, тобто співала душа під оплески вражених уболівальників.

Ми підтримуємо думку, висловлену вітчизняним педагогом О. Бондаренком, що до поняття “естетична культура” як вміння пізнавати, розуміти та оцінювати “прекрасне” додається ще більш широке поняття – вміння відтворювати та передавати мистецтво, тобто творчо-артистична діяльність, яка є новою складовою культури людини, де “мистецька культура” – розуміння “прекрасного”, чуттєве сприйняття мистецтва, прагнення до творчої артистичної діяльності, володіння навичками виконавської майстерності, знання мистецької спадщини, рівень естетичного смаку та потреб [2, 140, 142].

Теоретичним підґрунтям естетичного виховання є дисципліни соціогуманітарного спрямування, передусім історія, філософія, естетика, соціологія, психологія, культурологія. Виховний вплив значною мірою реалізується через участь студентів у художній самодіяльності, гуртках, студіях, відвідуванні театрів, виставок, музеїв, зустрічей з діячами літератури та мистецтва, проведення творчих вечорів, читання художньої літератури та поезії, слухання музики. Значну роль в естетичному вихованні відіграють національні естетичні традиції, народна творчість (фольклор, декоративно-прикладне мистецтво, архітектура та ін.) [13, 22].

Світ мистецтва, представлений у навчальних і робочих програмах зі спеціальності “Хореографія” освітньої галузі “Мистецтво” факультету мистецтв НПУ імені М. П. Драгоманова представлено літературою, музикою (крім знань із музичної освіти студенти опановують гру на музичному інструменті за вибором), естетикою, образотворчим і танцювальним мистецтвом та ін.

На наш погляд, у вихованні естетичної культури майбутніх хореографів, принципово важливо розглядати всі аспекти їхньої професійної підготовки крізь призму міждисциплінарної взаємодії, де поєднуються усі види мистецтв (художнє, літературне, хореографічне, музичне, скульптура) у формуванні професійно орієнтованого іншомовного навчального середовища в умовах університету, у процесі чого і відбувається дія принципу єдності навчання і виховання.

“Встановлення міжпредметних зв’язків допоможе сформувати у студентів цілісну систему знань про мистецтво” [12, 167], де на нашу думку, формування професійно орієнтованого іншомовного навчального середовища для майбутніх хореографів повинно бути спрямовано на розвиток у них загальноестетичної орієнтації у засобах створення художнього образу в танці.

Водночас, не слід забувати, що у процесі естетичного виховання майбутніх хореографів відбувається й їхнє професійне виховання, спрямованого на формування у студентів професійної самосвідомості,

ерудиції та компетенції; здатності ставити завдання у визначеній сфері професійної діяльності та творчо їх вирішувати.

До того ж, навчально-виховний процес у вищому навчальному закладі розглядається основною ланкою професійного становлення студента, поєднуючи теорію і практику, що сприяє найбільш ефективно передавати студентам необхідний обсяг знань і вмінь, стимулюванню систематичної роботи над собою, використання набутих знань [13, 22].

Підтвердженням сказаного слугує організація підготовки студентів-хореографів на факультеті мистецтв у Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова на базі всесвітньо відомого і визнаного у світі танцю Національного заслуженого ансамблю академічного танцю України імені Павла Вірського, славетна хода якого почалася з 1937 р., а цього, 2017 року, колектив святкує свій 80-річний ювілей.

Наголосимо, що важливим моментом є та обставина, що навчання і виховання майбутнього хореографа відбувається на основі національної хореографічної спадщини, кращих її традицій з опорою на розвиток громадянських якостей і патріотизму особистості студента.

Даному аспекту ми приділяємо велике значення, що було висвітлено нами у низці статей [5; 8; 9; 10; 14; 15].

Отже, таке “занурення” студентів у професійно орієнтоване навчальне середовище, робота поряд з артистами ансамблю сприяє у них вихованню професійної зацікавленості і любові до обраної професії (яка випробується солоним потом і кров'ю на пальцях ніг), розвитку професійної компетентності, творчості, самодисципліни, відповідальності.

На особливу увагу заслуговує те, що описуваний посібник для хореографів ми “писали” разом зі студентами протягом двох років. Наприклад Світлана Акуленко досліджувала в англійськомовних джерелах феномен танцівника Рудольфа Нуреева [6, 96], а Тетяна Кабанник вивчала іноземними мовами хореографічну спадщину великого француза М. Петіпа [6, 59]. Додамо, що весною 2017 р. обидві наші випускниці-хореографи пройшли конкурс і були зараховані артистками до Національного заслуженого ансамблю академічного танцю України імені Павла Вірського. Успіх, безумовно. І володіння професійною англійською мовою, що вони набули під час навчання в університеті, стане їм в нагоді в їхній подальшій професійній кар'єрі.

Відтак, процес підготовки хореографа містить ідейно-естетичну спрямованість процесу навчання і виховання студентів, яка несе в собі єдиний задум, розуміння процесів формування у майбутнього хореографа системи поглядів і навичок практичної творчої діяльності [4].

Таким чином, завдання дисципліни “Іноземна мова за професійним спрямуванням” розглядаються нами у колі окресленого таким чином: 1) підготовка студентів-хореографів до майбутньої професійної діяльності у вітчизняних професійних колективах, так і зарубіжних; 2) виховання любові

і поваги до обраної професії; 3) формувати здатність працювати артистами, постановниками, репетиторами, керівниками танцювальних колективів; 4) ознайомлення студентів із світовою хореографічною культурою, історією танця, видатними танцівниками, музичними творами, образотворчим мистецтвом засобами іноземної мови; 5) формування ціннісних пріоритетів; 6) відчуття музики і образу; 7) іншомовної комунікативної компетентності у майбутніх хореографів; 8) здатності їх до міжлюдської комунікації.

Тому одним з пріоритетних напрямків роботи кафедри іноземних мов в аспекті формування у студентів професійних компетенцій є розробка навчально-методичного забезпечення підготовки студентів окресленого фаху: розробка дидактичних матеріалів, навчальних посібників для майбутніх хореографів, тестів для контролю знань з іноземної мови.

Запропонований нами невеличкий екскурс до розуміння естетичного виховання, мистецького виховання, професійного виховання, хореографії – як мистецтва і його ролі у вихованні особистості, обумовлено, перш за все тим, що до цього часу у вітчизняній дидактиці, відсутні підручники з іноземних мов за професійним навчанням майбутніх студентів-хореографів в умовах університету. Хоча, можна сюди додати посібники для підготовки до вступного вступу до магістратури з іноземної мови зі спеціальності “Хореографія” [3; 8].

Результатом нашого тривалого періоду навчання майбутніх хореографів англійської мови за професійним спрямуванням, став навчальний посібник “Англійська мова для студентів-хореографів. Дидактичний матеріал для практичних занять та самостійної роботи студентів з іноземної мови зі спеціальності 6.020202 “Хореографія”” [6].

Як театр починається з вішалки, то обкладинка презентованого посібника представляє собою завісу театральної сцени, на якій викладено фотографії в ретроспективі: по центру – видатний український танцівник-хореограф Серж Лифарь, далі – француз М. Петіпа, нижче Одетта-Майя Плисецька, юні балерини з квітами для великої Майї, репетиція “Жизелі” з юною Надією Павловою під керівництвом легенди світового балету Г. Уланової; ліворуч – перші чемпіони світу в танцях на льоду Л. Пахомова та О. Горшков, українська чемпіонка світу з художньої гімнастики Г. Безсонова, і, нарешті, гордість і слава України – ансамбль танцю імені Павла Вірського з його беззмінним художнім керівником з 1980 р., Героєм України, Мирославом Вантухом.

Сама обкладинка несе естетичне виховання у студентів. Розглядаючи кожну фотографію з обкладинки, тримаючи підручник в руках, ми піднімаємо цілий пласт синтезу хореографії і музики у творчості цих митців: про кожного з них можна говорити довго і писати об’ємні монографії.

У процесі підготовки презентованого посібника ми долучилися до міркувань О. Ростовського: “Література найповніше і найглибше втілює життя і думки людини, музика – життя її почуттів і переживань, образотворче

мистецтво – зміст уявлень людини про світ у тій формі, яку дає їй реальне почуттєве сприйняття дійсності. Тим самим музика, література і образотворче мистецтво всебічно повно охоплюють духовне життя людини, а їх різні поєднання дають змогу передати взаємозв'язок процесів, що в ньому відбуваються” [12, 166]. Ми додали б ще до пластики танцю – мистецтво скульптора відтворювати людське тіло (Роден, Мухіна).

Для формування більш повного уявлення про зміст авторського посібника наведемо приклади, зважаючи на стислість викладення матеріалу у форматі статті.

Сказане вище нами було втілено в темі 5 “Isadora Duncan and Sergey Esenin” [6, 27] та темі 17 “Shakespeare. “Romeo and Juliet”. Ballet Art” [6, 101].

Тема 5 “Isadora Duncan and Sergey Esenin” присвячена взаємозбагаченню двох великих митців своїм коханням. Студенти знайомляться з американською танцівницею Айседорою Дункан, з її, на той час, незвичною танцювальною технікою (танець модерн), якою захоплювалася вся Європа, та російським поетом Сергієм Єсеніним. Зустріч з Айседорою надала йому творчу наснагу, сплеск творчості, що втілювався в ліричних віршах. ПОЕЗІЯ – ТАНЕЦЬ. ТАНЕЦЬ – ПОЗІЯ. ПОЕЗІЯ ТАНЦЮ.

Тема 17 “Shakespeare. “Romeo and Juliet”. Ballet Art” – це симбіоз Літератури, Музики, Танцю, Кіномистецтва.

Література – культова трагедія У. Шекспіра. *Музика* – сюжету трагедії “Ромео і Джульєтта” торкнулися такі генії світового музичного мистецтва як Гуно, П. Чайковський і С. Прокоф'єв.

Образотворче мистецтво – культура та образи епохи Відродження та Романтизму. Історія костюма та танцю.

Хореографія – мовою танцю на театральних сценах історію кохання Ромео і Джульєтти розповідали Г. Уланова, М. Плисецька, Ю. Жданов, Р. Нурєєв, М. Фонт'єн, М. Баришніков, М. Лієпа, Н. Павлова, К. Максимова, В. Васил'єв та ін.

Кіномистецтво – здійснено 51 екранізацію трагедії У. Шекспіра, де найкращою визнана кінострічка “Ромео і Джульєтта” (1968, Великобританія, Італія), режисера Франко Дзеффірееллі, яка нагороджена двома Оскарами та відзначена трьома “Золотими глобусами”.

На рис. 1 графічно відображено трагедію Шекспіра “Ромео і Джульєтта”, втілену в інших шедеврах світового мистецтва.

Повертаючись до розгляду нашого посібника, у зв'язку зі специфікою спеціальності “Хореографія”, наголосимо, що важливою його складовою є відеоматеріали, що містять записані фрагменти балетних вистав, кінострічок (наприклад, вражаючі 11 піруетів М. Баришнікова), танцювальних постановок, документальні фільми про життя видатних хореографів і танцівників, покази танцювальних елементів із словесним поясненням славетних майстрів танцю щодо їх виконання (О. Пушкін, А. Гонсалес). Відеоматеріали, які пропонується студентам для

самостійної підготовки до практичних занять з іноземної мови, завдяки інформаційним технологіям, мають автентичне походження, і виступають дидактичним засобом у формуванні професійно орієнтованого іншомовного навчального середовища.

Наприкінці зазначимо, що мета навчальної дисципліни “Іноземна мова за професійним спрямуванням”, а також формування професійно орієнтованого іншомовного навчального середовища в умовах університету слугують становленню майбутнього фахівця.

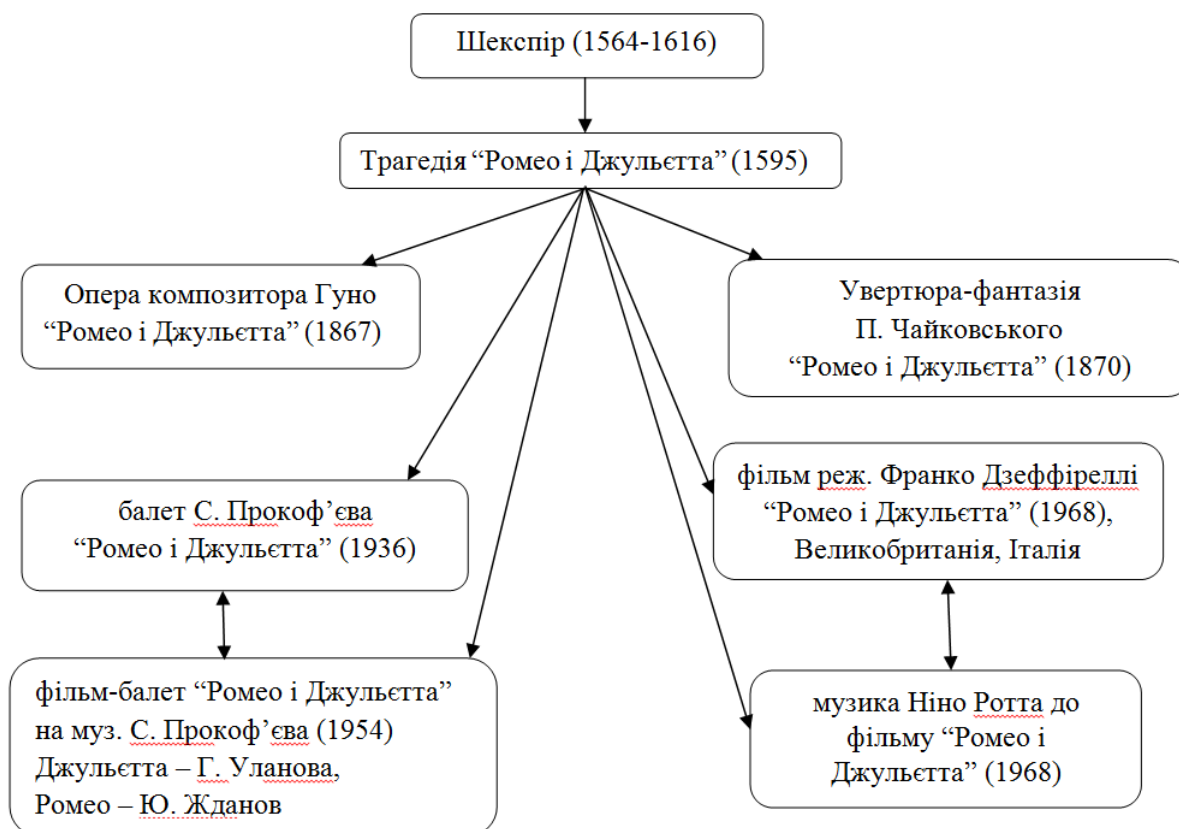

Рис. 1. Втілення трагедії Шекспіра “Ромео і Джульєтта” в інших видах мистецтв

ЛІТЕРАТУРА

1. Бабенко Т. В. Формування естетичного смаку у студентів вищих педагогічних навчальних закладів засобами іноземних мов : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 “Теорія і методика професійної освіти” / Т. В. Бабенко. – Житомир, 2006. – 20 с.

2. Бондаренко О. О. Формування естетичної культури студентів Сумського державного університету у процесі позанавчальної роботи / О. О. Бондаренко // Актуальні питання історії, культурології та краєзнавства : мат-ли науково-теоретичної конференції викладачів, аспірантів та студентів (23-24 квітня 2007 р.). – Суми : СумДУ, 2007. – Вип. II. – С. 139–142.

3. Гребінник Л. В. Німецька мова для вступників до магістратури зі спеціальностей: 8.02020401 “Музична педагогіка і виховання”, 8.02020701 “Музичне мистецтво” (за видами), 8.02020201 “Хореографія” (за видами) : навч. посібник для студентів, бакалаврів, аспірантів ВНЗ / Л. В. Гребінник, Л. В. Петько ; за ред. А. Г. Болгарського, В. І. Гончарова. – [2-е вид., доп. і випр.] – К. : Ун-т “Україна”, 2012. – 163 с.

4. Гутковская С. Профессиональная подготовка специалиста-хореографа: концептуальный подход [Электронный ресурс] / С. Гутковская // Нова педагогічна думка : наук.-метод. журнал. – Режим доступа : http://novadumka.at.ua/publ/statti_rosijskoju_movoju_professionalnaja_podgotovka_specalista_khoreografa_v_vuze_konceptualnyj_podkhod/3-1-0-27
5. Петько Л. В. Актуальність формування професійно орієнтованого іншомовного навчального середовища в умовах університету / Л. В. Петько // Гуманітарний вісник ДВНЗ “Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди” : збірник наукових праць. – Переяслав-Хмельницький, 2014. – Вип. 33. – С. 128–141.
6. Петько Л. В. Англійська мова для студентів-хореографів. Дидактичний матеріал для практичних занять та самостійної роботи студентів з іноземної мови зі спеціальності 6.020202 “Хореографія” : навч. посібник для студентів та викладачів ВНЗ / Л. В. Петько. – К. : Талком, 2016. – 169 с.
7. Петько Л. В. Англійська мова для вступників до магістратури зі спеціальностей : 8.02020401 “Музична педагогіка і виховання”, 8.02020701 “Музичне мистецтво” (за видами), 8.02020201 “Хореографія” (за видами) : навч. посібник для студентів, бакалаврів та аспірантів ВНЗ / Л. В. Петько, В. В. Ніколаєнко ; за ред. А. Т. Авдієвського, В. І. Гончарова. – [3-є вид., стереотипне]. – К. : Талком, 2014. – 163 с.
8. Петько Л. В. Впровадження української національної ідеї в процес іншомовної освіти майбутніх педагогів / Л. В. Петько // Вища освіта України : теоретичний та науково-методичний часопис / Інститут вищої освіти АПН України ; голов. ред. В. П. Андрущенко. – К : Педагогічна преса, 2013. – № 2. – С. 68–74.
9. Петько Л. В. Педагогічна сутність у визначенні поняття “освітнє середовище” / Л. В. Петько // Гуманітарний вісник ДВНЗ “Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди” : збірник наукових праць. – Переяслав-Хмельницький, 2014. – Вип. 34. – С. 109–118.
10. Петько Л. В. Проблеми шкільного підручника з англійської мови / Л. В. Петько // Іноземні мови : наук.-метод. журн. / засн. Київський лінгвістичний університет і вид-во “Ленвіт” ; гол. ред. С. Ю. Ніколаєва. – К. : Вид-во “Ленвіт”, 2007. – № 3. – С. 14–15.
11. Пономарьова О. М. Сутність і особливості підготовки фахівців мистецьких спеціальностей у вищих навчальних закладах України / О. М. Пономарьова // Актуальні питання мистецької педагогіки : зб. наук. пр. – 2013. – Вип. 13. – С. 95–99.
12. Ростовський О. Я. Педагогіка музичного сприймання : навч.-метод. посібник / О. Я. Ростовський. – К. : ІЗМН, 1997. – 248 с.
13. Тернопільська В. І. Довідник з виховної роботи зі студентами / В. І. Тернопільська, Т. В. Коломієць, І. О. Піонтківська. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2014. – 264 с.
14. Pet'ko L. V. Formation of professionally oriented foreign language teaching environment in the conditions of university for students of art specialties / L. V. Pet'ko // Economics, management, law: problems of establishing and transformation : Collection of scientific articles. – Al-Ghurair Printing & Publishing LLC, Dubai, UAE, 2016. – P. 395–398.
15. Pet'ko L. The development of student youth aesthetic culture on professional direction / Lyudmila Pet'ko // Topical issues of contemporary science : Collection of scientific articles. – С.Е.І.М., Valencia, Venezuela, 2017.
16. Shcholokova O. P. Art and pedagogical designing as a means of improvement of music teacher's professional preparing / O. P. Shcholokova // Economics, management, law: socio-economical aspects of development : Collection of scientific articles. Volum 2. – Edizioni Magi – Roma, Italy, 2016. – P. 265–268.
17. Ternopil'ska V. I. Theoretical aspects of the phenomenon “aesthetic sense” / V. I. Ternopil'ska // Perspective directions of scientific researches : Collection of scientific articles. – Agenda Publishing House, Coventry, United Kingdom, 2016. – P. 339–344.

Стаття надійшла до редакції 21 травня 2017 року